

МР «Горный улус» Республики Саха (Якутия)

МБОУ «Джикимдинская СОШ им. Софр.П.Данилова»

«Рассмотрено» на заседании МО учителей гуманитарного цикла протокол № _____ от _____ руководитель МО: _____ (Данилова Р.Г.) « ____ » _____ 2021 год	«Согласовано» Заместитель директора по УР: _____ (Кузьмина Е.М.) « ____ » _____ 2021 год	«Утверждаю» Приказ № _____ от _____ Директор МБОУ «Джикимдинская СОШ им.Софр.П. Данилова»: _____ (Саввин А.А.) « ____ » _____ 2021 год
---	---	--

Рабочая программа
по родной литературе

Уровень образования (класс): 5 класс АООП

Количество часов: 35 часов

Учитель: Кузьмина Елена Михайловна

Программа разработана на основе «Программы специальных (коррекционных) образовательных учреждений 5-9 классы» под редакцией В. В. Воронковой. М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2015 г.

Учебник: Төрөөбүт литературабыт, 5 кылаас, Е.М. Поликарпова, Н.И Филиппова, У.М.Флегонтова ”Бичик», 2017с, 2 чаастаах

Дикимдя 2021

Быһаары сурук.

Бу анал коррекционной үөрэтии ирдэбилинэн доруобуйатынан хааччахтаммыт үөрэнээччилэри үөрэтии – иитии быранырааммата ФГҮӨС ирдэбилинэн нуормаламмыт, быраабынан мэктиэлэммит үөрэтэр методическай докумуонна олобуран оноһулунна.

- федеральный компонент Государственного образовательного стандарта общего образования, утверждённый приказом Министерства образования России от 05.03.2004 г. № 1089 «Об утверждении федерального компонента государственных стандартов начального общего, основного общего и среднего (полного) общего образования»:

- приказ Министерства образования России от 09.03.2004 г. № 1312 «Об утверждении федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений Российской Федерации, реализующих программы общего образования»;

- авторская программы Баранова М. Т., Ладыженской Т. А., Шанского Н. М. – М.: Просвещение, 2011

- программа для 5 класса специальных (коррекционных) общеобразовательных школ VII вида (для умственно отсталых детей) \ «Программы специальных (коррекционных) общеобразовательных учреждений 7 вида. Русский (родной) язык» В.В. Воронкова, М. Владос, 2015г.\

Саха тылыгар уонна ситимнээх сананы сайыннарыыга, төрөөбүт литература уроктарыгар маннык доруобуйаларынан хааччахтаммыт оҕолору аналлаах чэпчэтиллибит бырагырааманан үөрэтии оҕону киһи, личность быһытынан иитиигэ анаар.

Үөрэтии сыала :

- Үөрэнээччи бииргэ үөрэнэр оҕолорун кытта бодоруһан ситимнээх санатын , тылы билэргэ сэрэйэр дьоһурун сайыннарыы;
- Саха литературатын предметин ис хобоонугар уус – уран айымньыга сөнөн сылдыар норуот историятын, култууратын, олоһун төрүт үгэһин, сизрин билии;
- Саха литературатыгар үөрэтиллэр суруйааччылары, айымньылары үөрэтии, аабыы
- Оҕолору кытта диалогунан кэпсэтиини баһылааһына, бэйэтин санаатын чөкө этиниитэ. .

Үөрэтии сорууга:

- Аабыы, суруйуу, санарыы, устуу сатабылларын сайыннарыы;
- Үөрэнээччи санааларын сааһылаан суруйар эйгэлин анаан үөскэтии;
- Үөрэнээччи тылын баайын байытыы, тылдыгытынан таба туһаныы;
- Үөрэнээччи өй-санаа, сизр-майгы өтгүнэн салгыы сайдыыта;

Коррекционной программанан үөрэнэр үөрэнээччи билэр-көрөр сатабыла, үөрүйэхтэрэ.

Бу коррекционной программанан үөрэнэр үөрэнээччи араас көрүннээх көмөҕө наадыһар, үөрэх матырыяалын ситэтэ суох ингэринэр, бэйэтэ билэ-көрө сатыыр дьоһура намыһах. Биирдиилээн үөрэтиигэ учуутал ыйан-кэрдэн биэриитинэн өйдөөбүтүн тута оноруон сөп. Биир бэриллибит соруудагы учуутал хаста да хатылаан эбии быһааран биэриэн сөп. Үлэлээбит, устубут тылларыгар сыһа устубутун бэйэтэ булан көннөрөр кыаға суох. Учуутал бэйэтэ булан ыйан биэрдэһинэ көннөрүүн сөп. Үөрэнээччи бастаан өйдөөбүт курдук буолар. онтон ону өйүгэр өр туппат, умнар. Тугу өйдөөбүтүн саамай сүрүнүн суругунан буолбакка тылынан быһыта-орута ылан учуутал эбии ыйытыктарынан кэпсиир. Эппиэтин сыаната «3» буолар.

Үөрэнээччи сатыахтаах:

- аабы сүрүн үөрүйэхтэрин;
- тизкис ис хоһоонун сүрүнүн өйдүөхтээх;
- үөрэтиллэр айымньылар нөнүө сизр – майгы олуктарын өйдүөхтээх;
- сөбүлээн аахпыт, истибит айымньытын туһунан кылгатаан кэпсиэхтээх;
- тылы таба суруйуу тылдытынан сатаан туһаныахтаах.

Үөрэнээччи билиэхтээх:

- төрөөбүт литератураҕа кирибит суруйааччылар ааттарын, айымньыларын;
- айымньыга кириэр дьоруойдары биһирэмнээх, омосолоох диэн таба араарыахтаах;
- ааҕар айымньытыттан төрөөбүт алаһа дьизэ, дьизэ кэргэн, уруу – аймах, төрөөбүт дойду, төрөөбүт тыл, киһи аймах, аан дойду өйдөбүллэрин чопчулоохтаах;

Манньык оҕо маннайгы кылааска буукубаны билбэккэ кириэн, ааҕарыгар сүһүөхтүүрүн да ыарырҕаппыт, тизкис ис хоһоонун ааҕарыгар өйдөөбөт. Буукубаны тута арааран өйдөөбөтөх, майгыннаһар буукубалары суруйарга ыарырҕаппыт. Ааҕар гынан баран тылы көтүтэн ааҕыан сөп, бытаан, тизкиһи ааҕа олорон ханна тийбитин сүтэрэн кэбиһиэн сөп. Тылы чуолкайдык аахпат, аахпыт тизкиһин кыайан ситэри кэпсээбэт. Аахпытын туһунан ыйыттаһа сатаан түмүк онорор кыаҕа суох. Суругар ханнаһынан суруйар, оскуолаҕа кириэригэр аатын бэчээтинэй буукубанан да сатаан суруйбакка кирибит. Икки сүһүөхтээх да тылы алҕастаах суруйар. Элбэх сүһүөхтээх тылга сыһата элбиир. Бэлэм суруллубут тылы аҕыйах сыһалаах устар, кинигэттэн устарыгар буукуба суруллуутугар алҕаһыыр. Кылгас да тыллары алҕастардаах суруйара. Сурукка үөрэнэригэр үөһүөҕү тута толору ылымматах. Сорох буукубаларын суруйарыгар ыарырҕатар. Буукубаны бэчээтинэйтэн сурукка киллэрэригэр ыарырҕатар. Кинигэттэн устарыгар тоолру сөпкө устубат. Биир да уһатылаах, хоһуласпыт дорҕоонноох тыллары таба суруйбат. Бэйэтэ айан суруйарын ыарырҕатар. Биир дорҕоону биэрдэххэ иннигэр, кэннигэр буукуба туруоран саныыр санаатын уһатыыта, хоһулаһыта суох буоллаһына таба суруйар.

Учуутал көмөтө суох бэйэтэ үлэлээбэт, уруокка учуутал тугу толоруохтааһын ыйан-кэрдэн, толорор үлэтин быһааран биэрдэһинэ үөрэ-көтө үлэлиир. Сороҕор тугу да гыныан баҕарбат. Кинигэттэн тугу устуохтааһын кыһанан олорон устар, устарыгар сыһа бөҕөтүн

түгээр.Оскуолаға кэллэбинэ оџолору кытта үөрэнэр, бэрээдэги кэспэт, үөрэнэр тэрилэ суох кэллэбинэ, дэн ыһыллар. Үөрэнээччигэ эмиттэн кэмигэр психолог, логопед, педагог-дефектолог, психиатр консультацията ирдэнэр

Маннык айылџаттан доруобуйаларынан хаачахтаах оџолор кыра саастарыттан кинигэ ойуутун сэргии көрөр буоланнар, сайдыыларыгар боччумнаах көмөнү ылаллар. Ону кытта кинилэр сатаан истэ - өйдүү үөрэнэллэр. Оттон уус-уран литература – киһи умсулџаннаах ис туругун, уйулџатын ойуулуур буолан маннык оџолору дыин олоххо чугаһатар. Литератураны үөрэтии, бастатан туран, ити өй-сүрэх мөккүөнүн ырытан ылыныыга туһуланыхтаах.

Оскуолаға үөрэтиллэр айымньыларга киһилии буолуу, киһитийи өрө тутуллар. Уус-уран айымньыны оџо тус суолталаахтык ылыныахтаах. Оччоџо эрэ дыон уустук сыһыанын туһунан ырытар дьџура сайдар. Ханнык баџарар уус-уран литератураны ааџы, ырыты – уустук өй-сүрэх үлэтэ. Бу уус-уран литератураны үөрэтии психологическай дьайымалга олоџуарын тоһоџолуур. Литература уруогар үөрэнээччи өйүн-санаатын, уйулџатын сырдатар, чэбдигирдэр кыаџы ситиһиллиэхтээх.

Онон **уус-уран литература үөрэх предметин быһыытынан сүрүн сыала** –оџону сырдыкка, ырааска, кэскиллээххэ, үйэлээххэ киллэри.

Программа сүрүн сыала кини **соруктарын** быһаарар:

- ааџы культураныгар дьулуһуу, ааџааччыны иити;
- уус-уран айымньыны оџо тус суолталаахтык эстетическэй таһымынан ылынар дьџурун сайыннары;
- бииргэ олодор оџо-аймах, уруу омуктар, нуучча уонна аан дойду норуоттарын чулуу айымньыларын үтүө тыһын ингэриммит, норуоттар үтүө , доџордоһуу сыһаннаһыларын олох сайдыытын тутулун курдук өйдүүр личноһы иити;

Программа тутулун сүрүн олуга – **5,6** кылаастар. Улаатан эрэр оџо ис туруга баһылыр суолталаах өрүттэнэрин, бэйэтин киһи быһыытынан билинэрин, дыонтон уратытын болџойорун, олоџор бэйэтин ис санаалара, ийиилэрэ улахан быһаарар, кини таска көстөр дьайыыларын араас өрүттээхтик (үтүө, мөкү) салайар кыахтаахтарын билэбит. Онон бу олукка киһи ис туругун, уйулџатын дьайыыларын ситиһиир, сырдык кэскиллээх өттүгэр тардар айымньыларынан сирдэтэр көдүүстээх. Ааџы педагогикатынан дьарыктанар учуонайдар бу кэрдиис кэми оџо уус-уран литератураны бэйэтигэр тус суолталаахтык.ылынар диэн этэллэр.

Айымньы эстетическэй ис номоџор киирэн диринник ылынар кыаџын сайыннарыыга ураты тоџоостоох кэминэн билинэллэр. Улаатан эрэр оџо литератураға, уус-уран тылынан айар дьарыкка ордук аһаџас, ылынымтыа буолара биллэр. Ол түгэни мүччү туппакка, иитэр-үөрэтэр үлэни айымньылаахтык дьаһаны эрэйиллэр. Онон учуутал ураты болџомтотун уус-уран айымньыны ылыныыны тэрийи педагогическай, психологическай өрүттэрин таба салайан, ааџааччыны иитэн таһаарыыга ууруохтаах.

Тиэмэнэн былаан.
5 кылаас, 33 чаас.

№	Уруок тиэмэтэ	Күн-дьыл		Ч.	Дорубуйатынан хааччахтаах үөрэнээччигэ чэпчэтиллибит соруудахтарынан үлэ.
		Былаан	Туолуута.		
	1 чизпэр.				
I.Норуот тылынан уус-уран айымньыта.					
Норуот ырыата					
1	Норуот өркөн өйө, ытык тыла	06.09		1	Норуот айбыт айымньылара
2	Өс хоһооно	13.09		1	Өс хоһооноро
3	Киһи майгытын-сигилитин, тулалыыр эйгэ, айылҕа, үөрэх, олох туһунан өс хоһооноро.	20.09		1	Киһиэхэ сыһыаннаах өс хоһооноро
4	Таабырын	27.09		1	Таабырын
5	Тулалыыр эйгэ, дьон сыһыанын, кыыл-сүөл, айылҕа туһунан таабырыннар.	04.10		1	Айылҕа туһунан таабырыннар.
6	Чабырҕах	11.10		1	Былыргы чабырҕахтар
7	Остуоруйалар	18.10		1	Норуот остуоруйалара
8	Түмүктүүр үлэ	25.10		1	Ситимнээх сананы сайыннарыы
II. Норуот тылынан уус-уран айымньытыттан литературанай айымньылар					
9	П.Н.Тобуруокап. Тараас туһунан чабырҕах	08.11		1	П.Н.Тобуруокап. Тараас туһунан чабырҕах уруһуй

10	С.Р.Кулачиков-Эллэй	15.11		1	С.Р.Кулачиков-Эллэй
11	Чурум Чурумчуку.	22.11		1	Чурум Чурумчуку остуоруйаҕа уруһуй
12	Т.Е.Сметанин Күөрэгэй	29.11		1	Т.Е.Сметанин Күөрэгэй ис хоһоонун билии
13	Айымньылары тэннээн ырытыы	06.12		1	Остуоруйа дьоруойдарын наардаа.
14	Уус-уран айымньыга этиини оноруу араас көрүҥнэрэ	13.12		1	Тэннээһин, тыыннаабымсытыы.
15	Ыччат сахаларга.Алампа норуотун дьылҕатын туһунан санаалара.	20.12		1	А.И.Софронов-Алампа дьылҕатын туһунан
16	Суругунан үлэ	27.12		1	Сөбүлээбит айымньыларын ис хоһоонун кылгатын кэпсииллэр
Уус-уран литература Олох туллар тутаахтара					
17	Н.Е.Мординов-Амма Аччыгыйа Ийэ.	10.01		1	Н.Е.Мординов-Амма Аччыгыйа ийэ туһунан хоһоонун аабыы
18	Семен Петрович Данилов Мин аҕам.	17.01		1	Семен Петрович Данилов Мин аҕам.аабыы
19	Софрон Петрович Данилов Икки суол	24.01		1	Софрон Петрович Данилов
20	Серафим Романович Кулачиков Эллэй Таптыабын ийэни	31.01		1	Серафим Романович Кулачиков Эллэй Таптыабын ийэни уруһуй
21	Николай Саввич Тарабукин Ийэм кэпсиирэ.	07.02		1	Николай Саввич Тарабукин Ийэм кэпсиирэ аабыы
22	Айар, айымньылаах үлэ соруудахтара	14.02		1	Уруһуйдааһын
Мин киһибин					
23	Семен Петрович Данилов Олонхо оҕотобун	21.02		1	Семен Петрович Данилов Олонхо оҕотобун
24	Семен Степанович Яковлев-Эрилик Эристиин. Хачыгыр.	28.02		1	Хачыгыр ыар дьылҕата.
25	Хачыгыр	14.03		1	Айымньыны ситэри аабыы
26	Түмүктүүр үлэ	21.03		1	Ситимнээх сананы сайыннарыы

Ийэ тыл - норуот тыына					
27	Алексей Андреевич Иванов-Күндэ. Төрөөбүт тыл	04.04		1	Алексей Андреевич Иванов-Күндэ. Төрөөбүт тыл аабыы
28	Семен Петрович Данилов. Саха сангата	11.04		1	Семен Петрович Данилов. Саха сангата уруһуй
29	Софрон Петрович Данилов Сахалыы сангарар иһин	18.04		1	Софрон Петрович Данилов Сахалыы сангарар иһин
30	Талбыт тиэмэбэ уруһуй	25.04		1	Талбыт тиэмэбэ айан кэпсииргэ бэлэмнэн
Толкуйдаах, үлэһит киһи олобу онорор					
31	Платон Алексеевич Ойуунускай. Оҕо куйуурдуу турара.	16.05		1	Платон Алексеевич Ойуунускай. Оҕо куйуурдуу турара
32	Сорудахтар	23.05		1	Уруһуй, кэпсээн ис хоһооно.
33	Тимофей Егорович Сметанин. Мэхээлэчээн булчут кэпсээннэрэ.	30.05		1	Тимофей Егорович Сметанин. Мэхээлэчээн булчут кэпсээннэрэ